

УДК 373.2"195

Літіченко Олена Дмитрівна

ORCID iD 0000-0002-7004-3837

викладач кафедри дошкільної освіти,
Педагогічного інституту
Київського Університету імені Бориса Грінченка,
бул. І. Шамо 18/2, М.Київ, Україна
o.litichenko@kubg.edu.ua

ІДЕЇ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У 50-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ НА СТОРІНКАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРЕСИ

Соціально-педагогічні процеси на початку другої половини ХХ сторіччя сприяли розвитку системи дошкільного виховання. З'ясовано, що трудове виховання було провідною ідеєю радянської держави, проте в системі освіти мало місце калькування завдань трудового виховання школи на дитячий садок. Відставання трудового виховання на теоретичному та практичному рівнях від соціального замовлення спонукали до удосконалення та реформування освіти в 1958-1959 роках. В статті проаналізовано передумови формування ідей трудового виховання дітей дошкільного віку. З'ясовано, що завдання організації праці дітей дошкільного віку були відокремлені від завдань навчання в школі. Підняті проблеми знаходили своє відображення в педагогічній пресі.

Ключові слова: дошкільне виховання; діти дошкільного віку; трудове виховання; праця; педагогічна преса.

© Літіченко Олена, 2017

Вступ. В умовах реформування дошкільної освіти в Україні пріоритетними завданнями є формування у дітей дошкільного віку уявлень про навколишній світ та ціннісного ставлення до нього. Аналіз досліджень українських педагогів у сфері дошкільної освіти свідчить про високий виховний потенціал трудового виховання (Т. Піроженко, І. Карабаєва, М. Машовець, Г. Беленька, Н. Гавриш). Дослідження

Г. Беленької (2010, 2014), М. Машовець (2015), Л. Пісоцької (2013) та ін. засвідчують про низький рівень у дітей дошкільного віку формування знань про працю та навичок елементарної трудової діяльності. Сучасна практика дошкільної освіти не повною мірою використовує виховну цінність трудового виховання, а робить надмірний акцент на інтелектуалізацію. Випадання праці з системи виховних цінностей може мати негативний вплив на майбутні покоління. Цю думку підтверджують дослідження науковців Інституту психології імені Г. Костюка. У дослідженнях Т. Піроженко, І. Карабаєвої, К. Карасьової, С. Ладивір та ін. зазначається про велике навантаження на інтелектуальну (знаннєву) сферу дитини (Піроженко Т. та ін., 2012, Алексєєнко-Лемовська Л., 2017). Дисгармонійний розвиток емоційно-вольової сфери призводить до суспільно неприйнятних типів поведінки, егоїстичного споживацького відношення до навколишнього світу (соціального, предметного, природнього). Численні дослідження вчених (О. Ананьєв, Л. Виготський, О. Запорожець, Д. Ельконін, О. Леонтєв, В. Котирло, І. Карабаєва, С. Ладивір, Т. Піроженко) свідчать, що діяльність та активність є природною необхідністю дитини. Праця становить базову цінність життя людини. Розвиток базових здібностей людини включає працелюбність, як вияв діяльнісного ставлення до навколишнього світу. Працелюбність – якісна характеристика особистості виражає постійний прояв сталого ставлення до дійсності. Основи для розвитку якостей особистості закладаються в дошкільному дитинстві.

Мета статті – проаналізувати розвиток трудового виховання дітей дошкільного віку в 50-х роках ХХ століття в педагогічній пресі

Для 50-х років ХХ століття характерний пошук ефективних шляхів розвитку дошкільного виховання та методів та форм виховання. Відсутність цілеспрямованих досліджень та науково обґрунтованих методичних рекомендацій з трудового виховання дітей дошкільного віку вимагало пошуку методом спроб та помилок ефективних методів, засобів, форм роботи (Літченко О., 2015).

Аналіз розвитку трудового виховання дітей дошкільного віку в 50-х роках ХХ століття. Вивчення праць українських радянських науковців, що вийшли друком у ці роки в журналі «Дошкільне виховання» (м. Київ) дає підстави

стверджувати, що проблема трудового виховання була на часі. Загалом зазначаємо, що вчені галузі завжди були в епіцентрі подій, їм було доступне ширше коло інформації та матеріалів, вони одні з перших отримували розпорядження Міністерства освіти, були в центрі подій педагогічного життя в республіці та Радянському Союзі. На наш погляд, публікації науковців із питань трудового виховання дітей дошкільного віку висвітлювали синтез ідей освітньої політики держави, накопичених проблем порушених вихователями і кращого досвіду практики.

Зокрема, Т. Цвелих (кандидат педагогічних наук), аналізуючи та узагальнюючи успіхи практиків, підтвердила ефективність цілеспрямованих занять в дошкільному закладі. Значної уваги на думку науковця, потребує питання ознайомлення дітей з довкіллям. Для даного періоду характерним є те, що питання ознайомлення з працею людей, виховання морального відношення до трудової діяльності людей має виходити з ознайомлення з навколишньою дійсністю (Цвелих Т., 1953).

Згодом з'являються спроби конкретизувати місце трудового виховання у системі дошкільного виховання. Порушує питання реалізації завдання виховання комуністичної моралі Т. Цвелих. Керуючись думкою А. Макаренка, акцентує увагу на тому, що у трудовому вихованні важливий не сам об'єм праці, а її організація. Педагогічна цінність праці полягає не в тому щоб змусити дитину працювати, а в тому щоб вона розуміла цінність та необхідність своєї діяльності. Необхідною умовою трудового виховання є відчуття задоволення від участі в колективній діяльності. Вихователь має дати простір дитячій ініціативі в праці. Підсумовуючи, зазначає «Важливою рисою комуністичної моралі є ставлення до праці, як до найвищої насолоди в житті» (Цвелих Т., 1954, с.5).

На початку 50-х років ХХ століття Т. Цвелих виділила три основних напрям в трудовому вихованні дітей дошкільного віку: 1) організація праці по самообслуговуванню, чергуванню, прибиранні іграшок, праці в саду та городі; 2) виховання поваги до праці дорослих; 3) виховання бережливого ставлення до предметів та речей (Цвелих Т., 1954). У «Програмно-методичні вказівки для вихователя дитячого садка» [1954] наявні завдання по ознайомленню з професіями

дорослих, проте вони не розглядаються науковцями як частина трудового виховання.

Методичні вказівки «Трудове виховання дітей в дитячому садку», що вийшли у 1954 році та були розроблені на замовлення Міністерства освіти РСФСР дитячим садком м. Москва, включали два основних напрями: ознайомлення з працею дорослих та власне трудова діяльність дітей (самообслуговування, чергування, колективна діяльність). Методичні вказівки детальніше розглядали висвітлені в програмі завдання з трудового виховання та пропонували різні варіанти реалізації цих завдань. Значна увага була приділена рекомендаціям по роботі з сім'єю в напрямку трудового виховання (Трудовое воспитание детей в детском саду, 1954).

Нормативним джерелом ідейної політики дошкільного виховання виступали програми, інструктивно-методичні листи. Послугуючись критеріями аналізу змістового наповнення програми, розроблений сучасними науковцями, аналізуємо програму розроблену в 1953 році (перевидавалась українською мовою в 1955) (Гаращенко Л., 2015). У «Програмно-методичних вказівках для вихователя дитячого садка» (1955) першочерговим завданням було фізичне виховання. Його перевага є цілком зрозумілою, оскільки, особливо у важкий повоєнний час, увагу приділяли забезпеченню умов перебування в дитячому садку, які відповідають вимогам гігієни, режиму дня, забезпечення повноцінного і правильного харчування, загартування організму, розвитку рухової активності, виховання культурно-гігієнічних навичок, та ін.

Згідно з програмою пріоритетність завдань виглядала таким чином – фізичне, розумове, моральне і художнє виховання. Програмовий зміст з трудового виховання входить складовою до морального. Завдання всебічного розвитку реалізувались в іграх, на заняттях, та в праці, оскільки ці форми роботи задовольняють потребу дитини в діяльності.

В пояснювальній записці до «Програмно-методичних вказівок для вихователів дитячого садка» розкриті завдання з трудового виховання: виховання інтересу та поваги до праці дорослих, працьовитість, елементарні навички самообслуговування, уміння дружно і спільно працювати, виконувати нескладні доручення, охайно

поводитися з речами та іграшками, прибирати їх на місце. Цікавим є положення, що у дошкільному віці праця часто поєднується з грою, що збільшує її привабливість для дитини. Тож домінування праці є очевидними, розробники пропонують такі види трудової діяльності: чергування в куточку природи; з середньої групи накривають на стіл (чергування в їдальні); старших дошкільників пропонують залучати до участі у нескладному лагодженні книжок, іграшок, до шиття білизни для ляльок, дитина могла показати при цьому як потрібно користуватися молотком, голкою; виховувати у дітей старанність, спритність, кмітливість, заохочує їх працювати, виконувати завдання добре (Програмно-методичні вказівки для вихователів дитячого садка, 1955).

Завдання реалізації змісту трудового виховання для вихователя: створити гігієнічні умови для праці дітей, не допускати перевтоми, стежити за правильною позою дитини; забезпечити відповідності матеріалів та інструментів, які даються дітям; здійснення контролю за формуванням трудових навичок, інтересу до праці, бажання працювати самостійно виховувались і в сім'ї (перед вихователем стояло завдання проводити бесіди з батьками, давати дітям нескладні доручення для виконання дома) (Програмно-методичні вказівки для вихователів дитячого садка, 1955).

На основі опрацювання річних звітів дитячих садків за 1954/1955 роки з трудового виховання у місті Києві, Т. Введенська робить висновки, що робота з трудового виховання дітей дошкільного віку здійснюється у більшості дитячих садків (обговорювалось на педагогічних нарадах, батьківських конференціях). Аналіз трудового виховання дітей дошкільного віку дозволив виокремити проблеми та перспективи в цьому напрямі: вирішення питань гігієни дитячої праці; наявність та відповідності інвентаря для трудової діяльності. Як недолік зазначається про ігнорування роботи з трудового виховання згідно з вимогами програми, оскільки вихователі реалізували трудове виховання як форму самообслуговування, чергування та виконання доручень. Робота по збагаченню знань та уявлень дітей про діяльність дорослих, набуття певних трудових навичок потребувала підвищення уваги. Недостатнім залишається рівень роз'яснювальної роботи серед батьків.

Т. Введенська вважає, що багато батьків упереджено ставляться до вимог дитячих садків щодо виконання дітьми певних трудових завдань у дитячому садку (Введенська Т., 1955).

Продовжуючи цикл методичних публікацій про організацію трудового виховання дітей дошкільного віку Т. Введенська та Т. Цвелих розглянули методи виховання у дітей позитивного відношення до праці. Вважали, що необхідно здійснювати індивідуальний підхід в роботі з дітьми. Доводили, що вихователь має розподіляти завдання відповідно до сил дітей, враховуючи їх інтереси і можливості. Позиція вихователя по відношенню до трудової діяльності дітей має бути тактовна та спрямована на створення комфортних умов праці та позитивного емоційного відношення. Негативним вважає, що деякі вихователі більше дають трудових завдань більш слухняним та вправним дітям, залишаючи поза увагою інших. «Розповідаючи дітям, показуючи їм процес виконання трудового завдання, вихователь не загрожує, а переконує зацікавлює» (Введенська Т., Цвелих Т., 1955).

З часу поновлення журналу «Дошкільне виховання» з 1951 по 1954 роки питанню трудового виховання присвячувалися 1-2 статті в рік. Проте з 1955 року загострилась увага до проблеми праці в практиці. Суспільні потреби щодо підготовки дітей до життя та праці перемістились в русло педагогічних дискусій. Педагогічна громада, науковці стали на захист дитинства, дошкільного виховання. У публікації «Про трудове виховання дітей дошкільного віку», написаній у співавторстві Т. Введенської з Т. Цвелих, зробили спробу роз'яснити суспільству місце праці в житті дитини. Грунтуючись на радянській ідейній та законодавчій базі наголошувалось на недопустимості використання дитячої праці в суспільно корисних цілях. Подавались детальні роз'яснення, як елементи праці мають бути використані у розумовому і моральному вихованні. «Пластичність нервової системи дитини така, що вона може вільно переходити від одного виду діяльності до іншого, і кожний з них буде важливим для її розвитку, але гармонійного розвитку можна досягти тільки тоді, коли всі види діяльності дитини - навчання, гру і працю поєднати в єдиному процесі. Всяке перебільшення уваги до одного з видів, як правило, веде за собою і порушення гармонійного розвитку дитини і породжує

недоліки у її розумовому, фізичному і моральному вихованні» (Цвелих Т., 1955, с.9-13, Введенська Т., Цвелих Т., 1955, с.7-13).

Подані відділом дошкільного виховання у 1956 році прохання перегляду змісту та методів політехнічного виховання для дітей дошкільного віку за зразками Міністерства освіти УРСР (відповідали рівню школи), разом з іншими заходами по поліпшенню дошкільного виховання, були відхилені (ЦДАВО України ф. 166 оп. 15 том 2, справа 1981, арк 23). Оскільки критична ситуація в практиці дошкільного виховання зумовила супротив з боку теоретиків та практиків курс нового післявоєнного суспільства вимагав переосмислення та вдосконалення системи дошкільної освіти. Формування нових ідей диктувала сама практика.

Для даного етапу було характерно, на основі програм та «Керівництв...» попередніх років, нормативних та ідейних документів, на свій розсуд інтерпретувати та здійснювати роботу з трудового виховання дітей. Відсутність утвердженого напрямку виховання призвів до появи різних думок, підходів та методів роботи. У післявоєнний період вибудовувались пріоритети щодо виховання дітей. На початку 50-х років значна увага приділялась здоров'ю дітей, а отже в фізичне виховання виходило на перший план. На сторінках журналу «Дошкільне виховання» (м. Київ) висловлювались різні думки щодо місця праці в дитячому садку. Трудове виховання розглядалось як частина морального виховання, засіб формування якостей особистості радянської людини, змістова основа для ігрової діяльності. Крім того, недостатня методична підтримка з боку райвно облвно та рівень кваліфікації педагогічних кадрів призводив до появи недоречних вимог, що перевантажували дітей. Фактично, багато вихователів вчилися на досвіді колег, тобто займалися самоосвітою. Тому зустрічаємо публікації з словами вдячності журналу «Дошкільне виховання» та проханнями розкрити певні питання організації дошкільного виховання, серед яких звучало і трудове виховання.

Аналізуючи стан дошкільного виховання, Н. Переверзіна зазначає про заходи, вжиті для поліпшення якості виховання дітей. Проблеми намагаються вирішувати шляхом поліпшення матеріального стану: збільшення кількості наочності, іграшок,

однак економічні умови, в яких перебувало господарство республіки, не дозволяло в повній мірі реалізувати ці заходи (Переверзева Н., 1957).

З 1 січня 1957 року розпочав роботу Центральний науково-методичний кабінет дошкільного виховання, що став центром підвищення кваліфікації вихователів. В обов'язки ЦНМК входило: розробка методично-інструктивних матеріалів, складанням програм та навчальних планів курсів, семінарів (ЦДАВО України ф. 166 оп. 15 том 2, справа 2189, арк 9).

В світлі директив XX з'їзду партії (1956) уточнюються напрями освітньої роботи дошкільного виховання. Невизначеність основних ідейних підвалин на попередньому етапі не дозволяла ефективно працювати, оскільки було не зрозуміло, до якої цілі рухатись і які засоби, методи та форми використовувати в роботі. Стало зрозуміло, що необхідні комплексні дослідження трудового та інших компонентів дошкільного виховання дітей. Відлуння цього питання проблеми прозвучало на сторінках журналу «Дошкільне виховання».

Ідея політехнічного виховання залишається важливою позицією в розбудові зруйнованою війною державі. Проте важливим стало прийняття необхідності переорієнтації цих ідей для виховання дітей дошкільного віку. Змінюється відношення до дошкільного виховання та потреб (і можливостей) дітей.

У публікаціях нерідко знаходимо твердження, що поставлені Комуністичною партією завдання перед школою стосуються і дошкільних установ. Головне завдання дитячих садків забезпечити рівень розвитку та навченості дітей, спираючись на який учитель зможе успішніше реалізувати завдання школи. Рекомендується вихователеві налагодити зв'язок з учителем, вивчати програмові завдання, що стоять перед школою та відповідно до них зорієнтовувати свою роботу. Систематично відвідувати школу, спостерігати та проводити «глибокий педагогічний аналіз» позитивних і негативних сторін поведінки колишніх вихованців та зосередити увагу на «усунення недоліків» виховання в садку. Проте не піддається сумніву, що завдання школи і дитячого садка мають суттєво відрізнятися. Між ланками має бути наступність.

Завдання комуністичного виховання дітей дошкільного віку були пов'язані з трудовим вихованням та мали відповідати вимозі підготовки дітей до політехнічного виховання в школі. Є. Контребінська, опрацювавши вказівки директив ХХ з'їзду КППС про політехнічне навчання в школі, виділила завдання, які допоможуть підготувати до нього дітей в дитячих садках:

- розвивати інтерес до суспільно-корисної праці людей, спочатку своїх близьких, а потім оточуючих;

- вчити усвідомлювати значення окремих видів праці, пов'язаних з суспільно корисними цілями (інтерес до професій батьків з точки зору суспільно корисної праці);

- виховувати бережливе ставлення до результатів людської праці;

- прищеплювати любов до суспільно корисної праці (бажання працювати для колективу);

- розвивати інтерес до таких речей вжитку як швейна машина, електрична праска тощо, а через них – інтересу до техніки, до машин;

- прищеплювати елементарні навички у поводженні з найпростішими знаряддями праці (ножиці, молоток, лопати та ін.);

- уточнювати знання та понять про оточуюче в процесі трудової цілеспрямованої діяльності;

- розвивати риси характеру: цілеспрямованість, самостійність, кмітливість, наполегливість, акуратність, бережливість, розвиток почуття колективізму, взаємодопомоги, дисциплінованості, критичного підходу до своєї роботи (Контребінська Є., 1957).

Окреслено обсяг знань, які мали отримати діти в ході реалізації завдань. Також було рекомендовано види діяльності та форми роботи в дитячому садку, в яких здобувалися ці знання. Звернемо увагу на запропоновані автором прийоми: створення проблемних, заохочувальних ситуацій; планування простих, посильних і корисних трудових завдань; з увагою та глибокою щирою повагою ставитися до того, що робить дитина; подавати власний приклад; мотивувати дітей до діяльності; зрозуміло пояснювати: як і для чого потрібно зробити; індивідуальний підхід

(давати різні завдання, створювати різні умови); спиратися на вміння і навички дітей та пам'ятати, що останні є лише засобом для досягнення певної мети, а не самоціллю.

Стаття Є. Контребінської, цілісно розкриває можливості праці для виховання, подаються різноманітні приклади цікавих форм роботи, планування. Матеріал, викладений в публікації дозволяє дійти висновку, що цілеспрямована, посильна і цікава праця може проводитись майже щодня. Описана система роботи, враховуючи директиви XX з'їзду КПРС розкриває можливості реалізації важливих для держави завдань та оптимально орієнтується на дітей дошкільного віку (їх інтереси, можливості).

Важливим в розвитку ідей трудового виховання в кінці 50-х років стало прийняття закону «Про зміцнення зв'язку школи з життям та про подальший розвиток системи народної освіти в СРСР» (1958), і постанови «Про заходи щодо подальшого розвитку дитячих дошкільних установ, поліпшення виховання та медичного обслуговування дітей дошкільного віку» (1959). Директивні настанови спрямовували всі ланки освіти на виховання у підростаючого покоління комуністичного відношення до праці. розвитку теорії та практики трудового виховання починається новий період. Директиви стали поштовхом до здійснення розробки питань трудового виховання дітей дошкільного віку на науковому рівні.

Висновки. Робота з трудового виховання дітей дошкільного віку здійснювалась, що фіксувалось в архівних документах, проте забезпечення дитячих садків педагогічними працівниками та створення відповідних санітарно-гігієнічних умов було пріоритетним питанням для відділу дошкільного виховання Міністерства освіти УРСР. Отже на управлінському рівні питання трудового виховання дітей дошкільного віку не розглядалось як проблема. Без наявності чітких вказівок «з гори» методичні кабінети, вихователі дошкільних закладів здійснювали роботу з трудового виховання згідно з завдань програми, обираючи засоби, методи, дозування на власний розсуд. Фактично навчально-методичне забезпечення відставало від запитів практики.

Аналіз доповідних записок відділу дошкільного виховання дозволяє стверджувати що, з 1956 року актуалізується тема праці в дитячих садках. Увага до цього питання пояснювалась розробкою політехнічного навчання в школі, що в свою чергу відображалось і на трудовому вихованні в дитячих садках. Зусиллями науковців та практиків питання організації трудового виховання дітей дошкільного віку було переглянуто.

Підсумовуючи зазначаємо, що для 50-х років ХХ століття характерним було: 1) відставання трудового виховання дітей дошкільного віку на теоретичному і практичному рівнях від потреб суспільства; 2) суперечності між паростками нового, що використовувала практика і відставанням навчально-методичного нормативного забезпечення організації трудового виховання дітей дошкільного віку.

На сучасному етапі розвитку освіти і науки в Україні перспективним є вивчення механізмів вирішення питань розвитку ідей трудового виховання у другій половині ХХ століття. Ретроспективний аналіз дозволить врахувати кращий досвід та використати при розробці та оновленні змісту трудового виховання дітей дошкільного віку.

Література

1. Алексеєнко-Лемовська Л. Вектори наукових досліджень у галузі дошкільної освіти [Електронний ресурс] /Людмила Алексеєнко-Лемовська // Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького ДПУ імені Івана Франка. Серія "Педагогіка". – 2017. – № 4/36. – Режим доступу : DOI : 10.24919/2313-2094.4/36.98220.
2. Введенська Т. Про трудове виховання/ Т. Введенська//Дошкільне виховання, 1955.– №3.–С.9- 14
3. Введенська Т., Цвелих Т. Про трудове виховання дітей дошкільного віку/ Т. Введенська Т. Цвелих//Дошкільне виховання, 1955.– №9.–С.7-13
4. Гаращенко Л. В. Аналіз завдань і змісту організації фізкультурно-оздоровчої роботи у сітсемі дошкільної освіти України/Лариса Василівна Гаращенко//Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя) за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015.-№4. –С.36-40
5. Контребінська Є. Перші кроки на шляху до політехнічного навчання в школі/Контребінська Є.//Дошкільне виховання – 1957.-№4 – с.17-21
6. Літченко О. Д. Трудове виховання дітей дошкільного віку у першій половині ХХ століття/Олена Дмитрівна Літченко//Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки

і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 3. – С.186-189

7. Трудовое воспитание детей в детском саду [Текст] : Метод. указания / Упр. по дошкольному воспитанию М-ва просвещения РСФСР. - Москва : Учпедгиз, 1954. - 39 с.;

8. Цвелих Т. Педагогічні читання /Т.Цвелих// Дошкільне виховання, 1953.– №10.–С.3–7

9. Цвелих Т. Питання комуністичної моралі в прогамно-методичних вказівках для вихователя/ Т. Цвелих//Дошкільне виховання, 1954.– №8.–С.3–7

10. Цвелих Т. Про трудове виховання/Т. Цвелих // Дошкільне виховання. - 1955 - №3 – С.9-13

11. Переверзева Н. Розвиток громадського дошкільного виховання в колгоспах Української РСР/Н. Переверзева //Дошкільне виховання – 1957.-№9 – с.5-9

12. Програмно-методичні вказівки для вихователя дитячого садка [Текст] : метод. вказівки / Відділ дошк. вих-ня ; ред. Н. Ю. Переверзева. - Київ : Держ. учпедвид "Рад. шк.", 1955. - 160 с. с.8

13. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) ф. 166 оп. 15 том 2, справа 1981, арк 23

14. Становлення внутрішньої картини світу дошкільника : монографія / [Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, О.О. Вовчик-Блакитна та ін.] ; за ред. Т.О. Піроженко. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. — 236 с.

15. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) ф. 166 оп. 15 том 2, справа 2189, арк 9

ИДЕИ ТРУДОВОГО ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В 50-Х ГОДАХ XX ВЕКА НА СТРАНИЦАХ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРЕССЫ

Литиченко Елена, преподаватель кафедры дошкольного образования, Педагогического института Киевского Университета имени Бориса Гринченко,
бул. И. Шамо 18/2, г.Киев, Украина, o.litichenko@kubg.edu.ua

Социально-педагогические процессы в начале второй половины XX века способствовали развитию системы дошкольного воспитания. Выяснено, что трудовое воспитание было ведущей идеей советского государства, однако в системе образования имело место калькирование задач трудового воспитания школы на детский сад. Отставание трудового воспитания на теоретическом и практическом уровнях от социального заказа побудили к совершенствованию и реформированию образования в 1958-1959 годах. В статье проанализированы предпосылки формирования идей трудового воспитания детей дошкольного возраста. Выяснено, что задача организации труда детей дошкольного возраста были отделены от задач обучения в школе. Поднятые проблемы находили свое отражение в педагогической прессе.

Ключевые слова: дошкольное воспитание; дети дошкольного возраста; педагогическая пресса; труд; трудовое воспитание.

THE IDEAS OF EDUCATION THROUGH WORK FOR PRESCHOOL CHILDREN IN 1950s ON THE PAGES OF PEDAGOGICAL PRESS

Litichenko Olena Dmytrivna Teacher of the Department of Preschool Education,
Pedagogical Institute of the Kyiv University named after Borys Grinchenko

Social and pedagogical processes at the beginning of the second part of the 20th century supported the development of the system of preschool education. It was found out that education through work was the main idea of the education in the Soviet state. 1950-s were characterized by searching of effective ways of the development of preschool education, methods and forms of it.

Opinions of scientists, governors who considered the content, methods and means of organization of education through work for preschool children on the territory of Ukrainian Soviet Socialist Republic are analyzed in this article. The tasks of education through work, standing before the school, according to the educational policy of the state were removed to the preschool educational establishments. Scientists proved that the question of education through work for preschool children was necessary to consider separately from the tasks of school and they required thorough researches, as the tasks worked out for schoolchildren cannot be set before preschool children.

Lack of education through work at the theoretical and practical levels from a social order led to the improvement and reformation of education in 1958-1959. The article analyzes the preconditions for the formation of the ideas of education through work for preschool children. It is found out that tasks of organization of work for preschool children were separated from the tasks for schoolchildren. The raised problems were reflected in the pedagogical press.

Keywords: *education through work; pedagogical press; preschool children; preschool education; work.*

References

1. Aleksieienko-Lemovska L. (2017). Vektory naukovykh doslidzhen u haluzi doshkilnoi osvity [Vectors of research in the field of preschool education]. Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho DPU imeni Ivana Franka. Seriiia "Pedahohika", 4/36. – Rezhym dostupu : DOI : 10.24919/2313-2094.4/36.98220254 (ukr).
2. Vvedenska T. (1955). Pro trudove vykhovannia [About education through work]. Doshkilne vykhovannia, 3,9- 14 (ukr).
3. Vvedenska T, Tsvelykh T. (1955). Pro trudove vykhovannia ditei doshkilnoho viku/ T. Vvedenska T. Tsvelykh [About education through work of children of preschool age]. Doshkilne vykhovannia, 9,7-13 (ukr).
4. Harashchenko L. V. (2015) Analiz zavdan i zmistu orhanizatsii fizkulturno-ozdorovchoi roboty u sytsemi doshkilnoi osvity Ukrainy [Analysis of tasks and content of the organization of physical culture and health work in the system of pre-school education in Ukraine]. Naukovi zapysky. Seriiia «Psykhologo-pedahohichni nauky» (Nizhyn'skoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia), 4, 36-40 (ukr).

5. Kontrebinska Ye. (1957). Pershi kroky na shliakhu do politekhnichnoho navchannia v shkoli [The first steps on the path to polytechnics in school]. Doshkilne vykhovannia, 4, 17-21 (ukr).
6. Litichenko O. D. (2015). Trudove vykhovannia ditei doshkilnogo viku u pershii polovyni XX stolittia [Education through work of preschool children in the first half of the twentieth century]. Materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii «Tendentsii ta perspektyvy rozvytku nauky i osvity v umovakh hlobalizatsii» [Proceedings of the International Conference], 3, 186-189 (ukr).
7. Trudovoe vospitanie detej v detskom sadu (1954) Education through work of children in kindergarten]. Moskva : Uchpedgiz, 39 (rus).
8. Tsvelykh T. (1953). Pedagogichni chytannia [Pedagogical reading]. Doshkilne vykhovannia, 10, 3-7 (ukr).
9. Tsvelykh T. (1954). Pytannia komunistychnoi morali v prohramno-metodychnykh vkazivkakh dlia vykhovatelja [The question of communist morality in program-methodical instructions for the educator]. Doshkilne vykhovannia, 8, 3-7 (ukr).
10. Tsvelykh T. (1955). Pro trudove vykhovannia [About education through work]. Doshkilne vykhovannia, 3, 9-13 (ukr).
11. Pereverzieva N. (1957). Rozvytok hromadskoho doshkilnogo vykhovannia v kolhospakh Ukrainskoi RSR [Development of community preschool education at kolkhozes of the Ukrainian SSR] Doshkilne vykhovannia, 9, 5-9 (ukr).
12. Prohramno-metodychni vkazivky dlia vykhovatelja dytiachoho sadka (1955). [Program-methodical instructions for the kindergarten teacher]. Kyiv : Derzh. uchpedvyd "Rad. shk.", 160 (ukr).
13. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy) [The Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine (TsDAVO Ukraine)] f. 166 op. 15 tom 2, sprava 1981, ark 23 (ukr).
14. Stanovlennia vnutrishnoi kartyny svitu doshkilnyka (2012). [Formation of the internal picture of the preschool child's world]. Kirovohrad : Imeks-LTD, 236 (ukr).
15. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy) [The Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine (TsDAVO Ukraine)] f. 166 op. 15 tom 2, sprava 2189, 9 (ukr).

Стаття надійшла до редакції 13.10.2017

Прийнято до друку 23.11.2017